

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ВИХОВНІЙ СИСТЕМІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ*Червоний Павло Дмитрович**старший психолог відділення психологічного забезпечення відділу роботи з персоналом**Харківський національний університет внутрішніх справ*

Постановка проблеми. Сьогодні набуває особливого значення ставлення до організації і оцінки праці курсових офіцерів, на яких покладена виховна робота. Не можна забувати і недооцінювати зміст такого напрямку фахової діяльності, бо він стосується без винятку всіх: це формування необхідних морально – психологічних якостей у курсантів, патріотизму, відданості, мужності, рішучості, віри до тих, хто віддає накази, вміння ставитись диференційовано до кожного курсанта, розвивати в нього комплекс інтелектуальних та моральних якостей, що складають основу інтелігента, належного стилю роботи та взаємовідносин у курсантських колективах тощо.

Однак значно шкодить загальній справі те, що, аналізуючи негативні події у курсантських колективах, окремі начальники тільки і можуть сказати, що заступники начальників курсів з виховної та соціально-психологічної роботи не на своєму місці, не здійснюють належний контроль за особовим складом, не знають стану справ, не працюють на упередження. Такий поверховий підхід обертається перш за все, необережним ставленням до кадрів: образа на несправедливість, розчарування у своєму професійному виборі і в подальшому звільненні окремих офіцерів. А це веде до завчасної ротації посад, заважає накопиченню професійного досвіду. Другий фактор – приниження їх соціально – правового захисту, тому що поверхові зауваження нерідко переходять у безпідставні матеріальні чи дисциплінарні покарання. По-третє, – здійснюється несвідоме гальмування з'ясування реальних причин недоліків.

Суттєвим недоліком при цьому є те, що заступник з виховної роботи іноді не в змозі з перших днів служби професійно поставитись до своїх обов'язків, і він бачить замість системи у роботі тільки набір заходів.

Труднощі у виховній роботі у вищих навчальних закладах значною мірою викликані не стільки декларативним характером державної політики та прорахунками у визначенні пріоритетів розвитку вищої школи, скільки невідповідністю традиційних моделей вищої освіти «викликає» сучасної соціально-економічної та соціокультурної ситуації. Ця невідповідність зумовлена кількома обставинами:

- втратою ідеологічних орієнтирів у суспільстві, зокрема у сфері виховання та соціалізації молодого покоління, і пов'язаною з цим дискредитацією суспільного ідеалу всебічно розвиненої особистості;
- забуттям на початковому етапі реформ у сфері освіти виховної функції соціальних інститутів.

Враховуючи те, що моральні цінності підірвані, на теперішній час могутнім виховним чинником виступає суспільство та інформаційне поле. Не потрібно чекати декілька днів чи місяців, щоб дізнатися про події в країні та за її межами. Телебачення та Інтернет досягли таких технологій, що кожний з нас стає свідком соціальних та політичних змін, природних катаклізмів на земній кулі. Інформації надається достатньо як позитивної, що носить виховний характер, так і негативної. Всі учасники навчально-виховного процесу повинні закріплювати позитивний досвід та виховне значення подій. „... Усякий, хто береться за виховну роботу, повинен усвідомити, що виховний процес має бути організований таким чином, щоб не провокувати, а навпаки, нівелювати деструктивні якості особистості та її девіантну поведінку. Найважливішою місією вищої освіти є підготовка покоління інтелектуально розвинених, високоморальних, творчо працюючих професіоналів – громадян України, патріотів, інтелігентів” [1, с.101].

На теперішній час мета виховання курсантів полягає не тільки в тому, щоб виховувати його як високоінтелектуальну та високоморальну людину – ця людина повинна стати в стінах вищого навчального закладу інтелігентом. Це поняття втратило свою цінність в комуністичні часи. Ми поділяємо визначення Лихачова Д.С. що освіченість ще не гарантує інтелігентність, помилково вважається, що інтелігентна людина – це та, яка багато читала, отримала хорошу освіту (і навіть переважно гуманітарну), багато подорожувала, знає декілька мов; можна все це мати і не бути інтелігентом, а можна нічим цим не володіти в більшому ступені, а все таки бути внутрішньо інтелігентом. Освіченість живе старим змістом, інтелігентність – змістом нового та усвідомленням старого як нового [4, с.93].

Мета нашої статті полягає в тому, щоб показати наявність потреби підготовки спеціалістів з виховної роботи у ВНЗ МВС України на факультативному рівні. Якість їх підготовки повинна відповідати високим вимогам до спеціалістів з виховної роботи.

Аналіз останніх публікацій. В дослідженні теоретичних питань сучасного педагогічного менеджменту важливе значення мають праці Большакова А.С., Зайцева І.А., Карашука Л.М., Коломінського Н.Л., Курганові В.М., Михайлова В.І., Самостроєнка Г.М., Симонова В.П., Селіверстової Н.І. Необхідно відзначити, що соціальними процесами потрібно керувати, а виховання є великий соціальний процес суспільства. Головними учасниками виховного процесу виступають суб'єкти – вихователі та об'єкти – курсанти. Цікавим, на нашу думку, є те, що у визначеннях педагогічного менеджменту навчальний процес ніяк не обходиться без виховного. Так, менеджер навчально-виховного процесу – керівник навчального закладу, який виступає в якості суб'єкту управління навчально-виховною діяльністю педагогів (Сімонов В.П.) [5, с.55]; педагог-менеджер – організатор навчально-виховного процесу з якісними і якісними загально-педагогічними і управлінськими вміннями, необхідними для організації навчання та виховання (Селіверстова Н.І.) [6, с.14]; аналіз виховного процесу (Зайцев І.А., Кукушкін В.С.) [7, с.17]. З точки зору психології, управлінська діяльність менеджера освіти є перетворювальною, тобто такою, в ході якої здійснюється перехід об'єктів впливу в такі стани, якості, властивості, які необхідні для досягнення мети (Коломінський Н.Л.) [2, с.11].

Виклад основного матеріалу. Наше дослідження показало, що значна частина курсових офіцерів (65%) висловила

потребу в теоретичній та практичній допомозі у вигляді тренінгів та лекцій. Також вони визначили тематику інформації, яку б вони хотіли отримати; структура та методологія виховної роботи, педагогічні та психологічні аспекти у вихованні курсантів, шляхи вирішення конфліктних ситуацій, виховання відповідальності та мотивації до навчання курсантів. Такий саме відсоток респондентів вказують, що методична допомога у виховній роботі не надавалась. 35% отримували таку допомогу від керівництва факультету та відділення психологічного забезпечення відділу роботи з персоналом. Куратори та відповідні кафедри до виховної роботи не залучаються. Основну частину свого робочого часу курсові офіцери витрачають на організацію, контроль несення служби та навчання. Тому 50% курсових офіцерів не залишається часу для виховної роботи з курсантами.

Курсові офіцери мають різний вік та досвід роботи, цінності, погляди на життя та події, по-різному оцінюють об'єкт виховання, тобто курсанта. Постає питання, яким чином здійснювати навчання курсових офіцерів? Вони мають різну кваліфікацію, освіту. На нашу думку, у підготовці курсових офіцерів з виховної роботи допоможе андрагогічний підхід. Це теорія навчання дорослих, яка виходить з того, що надає методи та засоби організації навчання дорослих людей з метою полегшення їх навчання, задоволення освітніх потреб, підвищення операціональності отриманої освіти під час вирішення життєвих проблем, досягнення індивідуальних цілей, самореалізації особистості.

Андрагогічний підхід ґрунтується на тому, що для дорослого, фахівця важливим є відчуття власної участі у будь-яких рішеннях стосовно нього, а не покладання на рішення інших. Звідси витікає, що необхідно будувати освітній процес з урахуванням індивідуальних потреб і можливостей. Але далеко не кожний фахівець усвідомлює свої освітні потреби, що можуть забезпечити йому надалі професійне та життєве зростання, загальнокультурний розвиток. Оскільки готовність та здатність до розвитку не можуть бути штучно закладені в особистості, бо є суто природними, їх необхідно активізувати шляхом створення більш ефективних рольових моделей, залученням фахівців до планування власної кар'єри, оцінки розриву між наявним та бажаним освітнім рівнем тощо [3, с.35].

Створення умов для зростання освітніх потреб курсових офіцерів, що є однією з передумов самореалізації особистості, можна розглядати як важливе завдання андрагогічного підходу в системі підготовки **курсавих офіцерів з виховної роботи**, у здійсненні якого роль тих, хто навчає, набуває особливого характеру.

Основою андрагогічної ідеї слугують андрагогічні принципи навчання, які не заперечують дидактичним принципам педагогіки. Частково вони їх розвивають, частково корелюють з ними, їх дія в реальних умовах навчання фахівців виділяється своєю специфікою за такими принципами: — принцип врахування індивідуального досвіду та розвитку індивідуальних освітніх потреб; — принцип рівнево-кваліфікаційної диференціації; — принцип вікового підходу; — принцип проблемно-ситуативної організації навчання; — принцип спільної діяльності у процесі навчання; — принцип розвитку творчого потенціалу та морально-вольової сфери особистості

Висновки. Педагогічний менеджмент у виховній системі ВНЗ МВС України дозволить озброїти вихователів знаннями і вміннями ефективно проводити виховну роботу.

В результаті аналізу літератури, ми дійшли висновку, що в цивільних вузах основна виховна функція припадає на викладачів навчального закладу, тьюторів (наставників) та студентське самоврядування. У навчальних закладах МВС чомусь викладачі та куратори випадають із команди вихователів, а весь тягар перекладається на курсове керівництво. Адже існують такі навчальні предмети, які носять вагомий виховний характер патріотичного, естетичного та етичного виховання. Це такі предмети як, історія України, історія держави та права, етика, філософія, та ін. Для курсового керівництва залишаються позааудиторні заходи виховання з когнітивним, емоційним та діяльно-практичним компонентом.

Можна припустити, що навіть тоді, коли курсове керівництво буде озброєне теоретичними та практичними знаннями з виховної роботи, підсилуватиме дотримання дисципліни власним прикладом, буде застосовувати всі форми та методи виховної роботи, задіюватиме всі органи курсантського самоврядування, але все одно заручником виховної роботи з курсантами залишатиметься курсовий офіцер. Який би він не був, високий фахівець з високоморальними якостями, за порушення курсантами дисципліни відповідає він. Як заведено в органах внутрішніх справ та Збройних силах, якщо допускаються грубі порушення дисципліни, то у цьому винен вихователю, на нього накладають дисциплінарне стягнення, позбавляють частини грошового утримання. Курсант теж отримує стягнення і продовжує навчатися. Інколи бувають такі випадки, що курсант навмисне порушує дисципліну, щоб завадити курсовому офіцеру, адже стягнення через певний час з нього скасується, але офіцера покарають.

Тут і розкривається мета виховання інтелігента, який відповідає за свої дії. Присяга, статут та етичний кодекс працівника МВС не зовсім дієвий, тому що в них передбачені вимоги та непередбачена відповідальність. На наш погляд, дієвим важелем виховної роботи був би дисциплінарний контракт (угода) між Радою курсантів та офіцерів і курсантом, яка підписується кожним курсантом на рік. Через рік за результатами навчання та дисциплінарної практики цей контракт продовжується або припиняється, в результаті чого курсант залишає навчальний заклад. Рішення приймається голосуванням на зборах курсу.

Таким чином, ми вважаємо, що посилиться відповідальність курсантів, підніметься рейтинг Ради курсантів. Виховна робота курсового офіцера буде мати правовий статус.

Резюме

В статті розглядаються шляхи підготовки курсових офіцерів до виховної роботи з курсантами з метою оптимізації виховної системи виховання курсантів в органах внутрішніх справ України. Предложено реалізувати андрагогічний підхід у підготовці курсових офіцерів для формування у них готовності до виховної роботи з курсантами та виховання інтелігентності курсантів.

Резюме

В статті розглядаються шляхи підготовки курсових офіцерів до виховної роботи з курсантами з метою оптимізації виховної системи відомчих навчальних закладів МВС України. Запропоновано реалізувати андрагогічний підхід у підготовці курсових офіцерів для формування у них готовності до виховної роботи з курсантами та виховання інтелігентності курсантів.

Summary

The ways of training of senior officers to an educational process with cadets to optimize education system in governmental institutions of the Ministry Interior of Ukraine are considered in this article. It is suggested to use the andragogicos approach in training senior officers to form their readiness for education work with the cadets and upbringing the cadets' intelligence.

Література

1. Белова Л.О. Виховна система ВНЗ: питання теорії та практики / Л.О. Белова; Нар.укр.акад. – Х.: Вид-во НУА, 2004. – 264 с.
2. Коломінський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті. – К.: МАУП, 2000. — 286 с.
3. Приходько М. Андрагогічні принципи підготовки магістрів у контексті педагогіки життєтворчості // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб.наук.пр./ Редкол.: Т.І. Сущенко (відп.ред.) та ін. – Київ-Запоріжжя. – 2005. – Вип.35. – С.33-39.
4. Педагогіка професійного освіти: Учеб.пособие для студ.высш.пед.учебзаведений / Е.П. Белозерцев, А.Д. Гонеев, А.Г. Пашков и др. / Под ред. В.А. Сластенина. – М.: Издат.центр «Академия», 2004. – 368 с.
5. Симонов В.П. Педагогический менеджмент 50 НОУ-ХАУ в управлении педагогическими системами: Учебное пособие. – М.: Пед. общество России, 1999. – 426 с.
6. Селіверстова Н.І. Управління підготовкою педагогів-менеджерів в альтернативній вищій школі: Автореф. дис...канд.пед.наук: 13.00.01 / Київський ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 1997. – 24 с.
7. Управление образовательными системами: Учебное пособие. / Под ред. В.С. Кукушкина. / Зайцева И.А., Кукушкин В.С., Миронова Т.В., Попова Е.А., Шолудченко И.Е. – М.:ИКЦ «МарТ», Ростов н/Д; 2003. – 464 с.